

Ár 2014, föstudaginn 10. október, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 75/2014**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 12. júní 2014, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 12. júní 2014. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 12. júní 2014, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 26. júní 2014. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 27. júní 2014, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 11. ágúst 2014.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 10. október 2014.

II.

Málsatvik.

Þann 12. nóvember 2007 gerðu A, eiginmaður sóknaraðila, og FF lánsamning að upphaflegri fjárhæð kr. 108.000.000. Til tryggingar greiðslu allra skulda sinna við FF gaf A út 7 tryggingarbréf, sem öll eru tryggð með veði í fasteign sóknaraðila. Tílefni lánveitingarinnar, sbr. 2. gr. lánsamningsins, var endurfjármögnun skuldbindinga A og B, við FF og kaup á hlutabréfum.

Þann 14. september 2005 gaf A út tryggingarbréf nr. X, að fjárhæð kr. 10.000.000 til tryggingar öllum skuldum A við FF. Tryggingarbréfið var tryggt með 2. veðrétti í fasteigninni C. Með yfirlýsingu útgefinni 11. desember 2006 var gerður viðauki við tryggingarbréfið og skyldi það eftirleiðis einnig tryggja allar skuldir B ehf. við FF.

Þann 2. maí 2005 gaf A út tryggingarbréf nr. Y, að fjárhæð kr. 20.000.000 til tryggingar öllum skuldum A við FF. Upphaflega hvíldi tryggingarbréfið á fasteigninni D. Með viðauka við tryggingarbréfið, dags. 3. október 2005 var fasteignin C einnig sett að veði.

Þann 12. júní 2006 gaf A út tryggingarbréf nr. Z, að fjárhæð EUR 193.000 til tryggingar öllum skuldum A við FF. Tryggingarbréfið var tryggt með 4. veðrétti í fasteigninni C.

Þann 12. október 2005 gaf A út tryggingarbréf nr. Þ, að fjárhæð kr. 10.000.000, til tryggingar öllum skuldum A við FF. Tryggingarbréfið hvíldi upphaflega á 4. veðrétti á fasteigninni C en hvílir nú á 5. veðrétti. Með yfirlýsingu útgefinni 11. desember 2006 var gerður viðauki við tryggingarbréfið og skyldi það eftirleiðis tryggja allar skuldir B ehf. við FF.

Þann 2. apríl 2003 gaf A út tryggingarbréf nr. Æ, að upphaflegri fjárhæð kr. 3.000.000. Tryggingarbréfið var tryggt með 6. veðrétti í fasteigninni D. Með veðflutningi og veðbandslausn, dags. 30. maí 2006, var tryggingarbréfið veðflutt yfir á C en D veðbandsleyst. Með yfirlýsingu útgefinni 18. mars 2006 var gerður viðauki við tryggingarbréfið og skyldi það eftirleiðis einnig tryggja allar skuldir B ehf. við FF.

Þann 5. febrúar 2007 gaf A út tryggingarbréf nr. Ö, að upphaflegri fjárhæð kr. 10.000.000. Tryggingarbréfið er tryggt með 7. veðrétti í fasteign sóknaraðila, C.

Þann 23. október 2007 gaf A út tryggingarbréf nr. R. Tryggingarbréfið er að upphaflegri fjárhæð kr. 57.700.000 og er tryggt með 9. veðrétti í fasteign sóknaraðila að C og fasteigninni E.

Með dómi héraðsdóms Reykjavíkur 12. desember 2011, í máli nr. E-S, FFF gegn A og sóknaraðila, var A dæmdur til að greiða FFF kr. 132.873.860 ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu frá 1. desember 2008 til greiðsludags, vegna lánsammans nr. T 150031. Sóknaraðili var dæmd til að þola staðfestingu veðréttar skv. öllum ofangreindum tryggingarbréfum í fasteign hennar að C, en fyrir kr. 8.218.600 samkvæmt síðastgreinda tryggingarbréfinu sem þá hvíldi á 8. veðrétti.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 12. júní 2014.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að ábyrgðarskuldbindingar nr. X, Þ, Z, Y, U, Æ, Ö, R, verði úrskurðaðar ógildar.

Sóknaraðili vísar til þess að henni hafi aldrei verið kynnt mat á greiðslugetu skuldara þrátt fyrir samkomulag fjármálastofnana, þ.á.m. FF, um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dags. 1. nóvember 2001, sbr. 3. gr. þess. Sóknaraðili kveðst ekki hafa upplýsingar um hvort slíkt mat hafi farið fram en í öllu falli liggja fyrir að ekki sé um það að ræða að hún hafi óskað eftir því að slíkt mat færi ekki fram. Sé því ljóst að FF hafi brotið gegn umræddu samkomulagi.

Sóknaraðili vísar til þess að hún hafi sótt um greiðsluaðlögun 24. febrúar 2011 og hafi þar af leiðandi verið í greiðsluskjóli til 31. október 2013 er kærufnd greiðsluaðlögunarmála hafi staðfest höfnun umboðsmanns skuldara á umsókn hennar. Á árinu 2013 hafi sóknaraðili komist að því að héraðsdómur Reykjavíkur hafi kveðið upp dóm á hendur henni þann 12. desember 2011, þar sem staðfestur hafi verið veðréttur FF skv. áðurnefndum tryggingarbréfum. Sóknaraðili kveðst aldrei hafa fengið stefnu í hendur en fyrir liggja að A hafi tekið við stefnu á heimili sóknaraðila. Á þeim tíma hafi þau ekki búið saman og hafi ekki átt lögheimili saman. Sóknaraðila hafi þannig ekki gefist kostur á að halda uppi vörnum í dómsmálinu.

Sóknaraðili bendir á að einstaklingur í greiðsluskjóli eigi eðli máls samkvæmt ekki kost á lögfræðilegri ráðgjöf eins og hún hefði þurft í kjölfar útivistardóms

héraðsdóms. Þess utan hafi lögbundið greiðsluskjól og þær skyldur sem því fylgi, gefið sóknaraðili villandi mynd af lagalegri stöðu gagnvart veðhöfum.

Sóknaraðili bendir á að þann 2. október 2013 hafi FF verið send krafa um niðurfellingu umræddra ábyrgðarskuldbindinga. Erindinu hafi verið hafnað með bréfi 18. október 2013, einkum með vísan til þess að skuldari hafi verið maki sóknaraðila og að slíkar ábyrgðaryfirlýsingar falli ekki innan gildissviðs nefnds samkomulags. Sóknaraðili bendir á að þessari málsástæðu hafi verið hafnað af Hæstarétti, m.a. í Hæstaréttarmálinu nr. 611/2013. Þá hafi úrskurðarnefndin sjálf einnig hafnað þessum skilningi FF á ábyrgðarskuldbindingum maka, sbr. úrskurður nefndarinnar í máli nr. 81/2011.

Sóknaraðili vísar til þess að FF hafi mátt vera ljóst að lántökur A hafi verið vegna áhættufjárfestingar, s.s. fram komi í lánasamningi hans og FF, dags. 12. nóvember 2011. Sóknaraðila hafi ekki verið kynntur sá lánasamningur þrátt fyrir að um verulega fjárhæð, kr. 108.000.000, væri að ræða en til tryggingar lánasamningnum hafi verið veðleyfi sóknaraðila. Það hafi verið ámælisvert að kynna ekki tilvist þessa lánasamnings fyrir sóknaraðila. Þá hafi það verið sérlega ámælisvert af FF að kynna ekki fyrir sóknaraðila mat á greiðsluhæfni A þegar á árinu 2005 er fyrsta tryggingarbréfið hafi verið undirritað.

Sóknaraðili mótmælir kröfu varnaraðila um frávísun. Dómsmál það sem varnaraðili vísi til kröfu sinni til stuðnings, mál nr. E-S hafi verið höfðað, flutt og tekið til dóms án vitneskju sóknaraðila sem hafi þannig ekki haft tök á að taka til varna í málinu. Í máli því hafi eðli máls samkvæmt ekki verið fjallað um starfshætti FF að því er varði þátt sóknaraðila í máli skuldarans. Með dómnum hafi vissulega verið staðfestur veðréttur í fasteignum sóknaraðila. Ágreiningur sóknaraðila við varnaraðila um forsendur veðréttarins standi hins vegar enn óhaggaður.

Sóknaraðili bendir á að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki starfi samkvæmt samkomulagi fjármálafyrirtækja og annarra aðila. Nefndinni sé ekki ætlað að kveða upp dóma og úrskurðir hennar séu ekki bindandi nema að nokkru leyti. Sóknaraðili hafi haft uppi kröfu gagnvart varnaraðila sem lúti að því að fá niðurfelldan nefndan veðrétt með vísan til starfshátta FF. Varnaraðila sé í lófa lagið að taka málið til efnislegrar meðferðar óháð fyrirliggjandi dómi héraðsdóms. Það hafi varnaraðili ekki gert heldur einungis vísað til dómsins og hafnað öllum kröfum sóknaraðila. Fyrir liggja þannig efnislegur ágreiningur sóknaraðila við varnaraðila sem í sjálfu sér hafi ekki verið borinn undir dómstóla. Hvorki fyrirliggjandi dómsniðurstaða né samþykktir fyrir úrskurðarnefndina komi þannig í veg fyrir að úrskurðarnefndin fjalli um ágreining sóknaraðila við varnaraðila.

Sóknaraðili bendir á að í athugasemdum varnaraðila sé staðhæft að sóknaraðili hafi staðfest með undirritun sinni að hafa kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir. Á einu tryggingarbréfi nr. Z, hafi yfirlýsing þessi verið stimpluð á skjalið undir undirritun sóknaraðila. Yfirlýsingin sjálf sé hins vegar ekki undirrituð af sóknaraðila. Á tveimur öðrum tryggingarbréfum nr. R og Ö hafi sóknaraðili vissulega ritað undir yfirlýsingu þessa. Sóknaraðili fullyrði hins vegar að bæklingur þessi hafi ekki verið kynntur henni. Allt að einu liggja fyrir að sóknaraðila hafi aldrei verið kynnt mat á greiðsluhæfni skuldara sem fram hafi átt að fara skv. 3. gr. samkomulagsins. Sóknaraðili hafi ítrekað óskað eftir upplýsingum um hvort að greiðslumat hefði farið fram en hafi aldrei fengið nein svör. Í gögnum máls þessa liggja enda ekkert fyrir um að greiðslumat hafi í raun farið fram. Þegar af þeirri ástæðu hljóti nefndin að komast að þeirri niðurstöðu að umrædd veðsetning sé ógild. Þess utan sé fráleit sú málsástæða varnaraðila hvað varði upplýsingagjöf til sóknaraðila að þessu leyti. Því sé harðlega

mótmælt að mat á greiðsluhæfni lántaka, sem fullyrða megi nú að hljóti að hafa verið neikvætt hefði það farið fram, hafi verið nægilega kynnt sóknaraðila með tilvísun til texta í bæklingi um að greiðslumat skuli framkvæma. FF hafi borið að kynna sóknaraðila niðurstöðu matsins áður en sóknaraðili hafi gengist í stórfelldar ábyrgðir fyrir lántöku skuldara.

Sóknaraðili byggir á því að henni hafi ætíð verið tjáð að með því að skrifa undir ný tryggingarbréf myndu önnur tryggingarbréf falla niður. Reyndin hafi hins vegar verið sú að FF veitti skuldara lán þann 12. nóvember 2007, að fjárhæð kr. 108.000.000 þannig að eldri tryggingarbréf skyldu standa til tryggingar láninu. Þetta lán hafi verið veitt án allrar aðkomu og vitneskju sóknaraðila og hafi FF aldrei haft samband við sóknaraðila af þessu tilefni. Það sé vítavert.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess aðallega að málinu verði vísað frá. Til vara er þess krafist að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Til stuðnings aðalkröfu sinni vísar varnaraðili til 6. og 7. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Varnaraðili bendir á að ágreiningur sá sem sóknaraðili leggi nú fyrir úrskurðarnefndina hafi þegar verið útkljáður með dómi héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-S og sé þar af leiðandi ekki tækur til efnismeðferðar fyrir úrskurðarnefndinni. Varnaraðili telur að túlka verði ákvæði dliðar 6. gr. og 7. gr. samþykktanna á þann veg að nefndin fjalli ekki um sakarefni sem dómstólar hafi áður fjallað og dæmt um, enda væri nefndin með því að ganga inn á valdsvið dómstóla, sbr. m.a. 2. gr. stjórnarskrárinnar.

Varnaraðili byggir jafnframt á að skv. 116. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála sé dómur bindandi um úrslit sakarefnis milli aðila og þeirra sem komi að lögum í þeirra stað, um þær kröfur sem dæmdar séu þar að efni til. Að mati varnaraðila verði að túlka 116. gr. á þann veg að það girði einnig fyrir að aðili geti borið mál um sömu kröfu undir úrskurðar- eða áfrýjunarnefnd.

Varnaraðili bendir einnig á að skv. áður tilvitnuðum dómi héraðsdóms Reykjavíkur hafi sóknaraðili ekki sótt þing og því hafi málið verið dæmt eftir kröfum og málalíbúnaði stefnanda, sbr. 1. mgr. 96. gr. laga nr. 91/1991. Hefði sóknaraðili við uppkvaðningu dómsins talið niðurstöðuna efnislega ranga hefði henni borið að beiðast endurupptöku málsins, sbr. 4. mgr. 96. gr. og XXIII. kafla laganna. Sóknaraðili hafi látið undir höfuð leggjast að óska eftir endurupptöku málsins og því telji varnaraðili að ekki verði bætt úr því með því að leggja málið fyrir nefndina löngu eftir að allir frestir skv. lögum nr. 91/1991 til að óska endurupptöku málsins séu liðnir.

Til stuðnings aðalkröfu sinni bendir varnaraðili einnig á úrskurð úrskurðarnefndarinnar í máli nr. 38/2010.

Til stuðnings varakröfu sinni mótmælir varnaraðili fullyrðingum sóknaraðila um að forveri varnaraðila hafi vanrækt skyldur sínar skv. samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, sem röngum og ósönnuðum, enda bendi gögn málsins til hins gagnstæða.

Að því er varðar tryggingarbréf nr. R, Z og Ö, bendir varnaraðili á að við undirritun tryggingarbréfanna hafi sóknaraðili staðfest að hafa kynnt sér efni bréfsins og að hún gerði sér grein fyrir í hverju ábyrgð hennar sem veðleyfisgjafa væri fólgin og teldi hana samrýmast greiðslugetu sinni. Jafnframt hafi sóknaraðili staðfest að hafa

kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Varnaraðili bendir á að upplýsingabæklingur forvera varnaraðila um ábyrgðarmenn og veðleyfisgjafa hafi verið afhentur og kynntur sóknaraðila og hafi hún staðfest að hafa kynnt sér efni bæklingins. Í bæklingnum komi m.a. fram að forveri varnaraðila meti greiðslugetu skuldara og að ábyrgðarmenn og veðsalar geti fengið upplýsingar um greiðslumat og niðurstöður þess. Með undirritun sóknaraðila á tryggingarbréfin hafi sóknaraðili staðfest að hafa kynnt sér upplýsingabæklinginn en þar með hafi sóknaraðila átt að vera kunnugt um að greiðslumat hafi verið gert. Matið hafi verið kynnt sóknaraðila með þessum hætti en jafnframt hafi það verið undir sóknaraðila sjálfri komið hvort hún óskaði eftir að sjá það áður en hún veitti samþykki við veðsetningu fasteignar sinnar. Að mati varnaraðila hafi sóknaraðili því verið fyllilega upplýst um stöðu mála og hafi átt þess kost að kynna sér frekari gögn um stöðu lántakans. Sóknaraðila hafi verið í lófa lagið að óska eftir niðurstöðum greiðslumatsins en hafi látið það liggja á milli hluta og því fái bankinn ekki séð að það geti komið til greina að ógilda veðsetningu fasteignarinnar með tryggingarbréfum nr. R, Z og Ö, samkvæmt 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Ofangreindri málsástæðu sinni til stuðnings vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar í máli nr. 575/2012.

Að því er varðar tryggingarbréf nr. Æ, Þ og X bendir varnaraðili á að tryggingarbréfin hafi upphaflega verið gefin út af A en með viðaukum sem gerðir hafi verið á seinni stigum við tryggingarbréfin hafi verið gerðar þær breytingar að tryggingarbréfin skyldu einnig vera til tryggingar öllum skuldum B ehf. við FF. Varnaraðili byggir á því að það hafi komið fram í fjölmörgum úrskurðum nefndarinnar og dómsúrlausnum að gildissvið samkomulagsins frá 2001, nái ekki til þeirra tilvika þegar einstaklingur ábyrgist eða veðsetji fasteign sína til tryggingar skuldum lögaðila. Að mati varnaraðila verði að líta heildstætt til atvika máls þegar metið sé hvort komi til greina að ógilda veðsetningu eða sjálfskuldarábyrgð á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936. Líkt og atvikum þessa máls sé háttað telur varnaraðili óumdeilt að vilji sóknaraðila til að veðsetja fasteignina til tryggingar skuldum og skuldbindingum A og B ehf. hafi alltaf verið ótvíræður, enda virðist sóknaraðili m.a. hafa látið það liggja milli hluta á öllum stigum málsins, að óska eftir upplýsingum um greiðslumat A, þrátt fyrir að hafa kynnt sér upplýsingabækling forvera varnaraðila um ábyrgðarmenn og veðleyfisgjafa. Þá tryggi tryggingarbréfin jafnframt skuldir A ehf. við varnaraðila en sú veðsetning verði ekki ógilt á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936, þar sem óumdeilt sé að samkomulagið hafi ekki gilt um þau tilvik.

Varnaraðili vísar til þess að þegar öll framangreind málsatvik séu virt heildstætt, ásamt þeirri staðreynd að sóknaraðili mætti ekki og tók til varna þegar FFF hf. stefndi sóknaraðila til að þola staðfestingu veðréttar skv. ofangreindum tryggingarbréfum telur varnaraðili óumdeilt að vilji sóknaraðila hafi ávallt staðið til þess að fasteign hennar að C hafi átt að standa til tryggingar skuldum A við varnaraðila. Þá telur varnaraðili að sóknaraðili hafi verið upplýst með fullnægjandi hætti um fjárhagsstöðu lántakans, enda hafi henni verið kynntir bæklingar varnaraðila um ábyrgðarmenn og veðleyfisgjafa. Því hafi varnaraðili ekki farið gegn ákvæðum samkomulagsins og því sé ekkert fram komið í málinu sem gefi tilefni til þess að ógilda veðsetningu fasteignar sóknaraðila skv. tryggingarbréfunum, sbr. 36. gr. laga nr. 7/1936. Því krefjist varnaraðili þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi veðsetningar fasteignar sóknaraðila að C samkvæmt tryggingarbréfum nr. X, Þ, Z, Y, U, Æ, Ö, R, útgefnum af A til FF.

Í 3. gr. samþykktar fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki er fjallað um starfssvið nefndarinnar. Samkvæmt a-lið 3. gr. tekur nefndin til meðferðar kvartanir sem varða réttarágreining milli fjármálafyrirtækis eða dótturfyrirtæki slíks fyrirtækis annars vegar og viðskiptamanns hins vegar, enda sé samningssamband milli aðila.

Dómstólar hafa þegar fjallað um réttmæti veðréttar samkvæmt framangreindum tryggingarbréfum en með dómi héraðsdóms Reykjavíkur 12. desember 2011, í máli nr. E-S var sóknaraðili dæmd til að þola staðfestingu veðréttar skv. öllum ofangreindum tryggingarbréfum í fasteign hennar að C, en fyrir kr. 8.218.600 samkvæmt síðastgreinda tryggingarbréfinu sem þá hvíldi á 8. veðrétti. Athugasemdir sóknaraðila vegna stefnubirtingar verður að bera upp við dómstóla á grundvelli réttarfarslaga, en úrskurðarnefndin getur ekki virt dómsniðurstöður að vettugi á grundvelli slíkra athugasemda. Af sömu ástæðum skiptir ekki máli að um útvistardóm var að ræða eða að sóknaraðili hafi verið í greiðsluskjóli.

Með vísan til a-liðar 3. gr. samþykktar fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki er kröfum sóknaraðila um ógildingu veðsetningar skv. framangreindum tryggingarbréfum vísað frá nefndinni, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 38/2010.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er vísað frá.

Reykjavík, 10. október 2014.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Oddur Ólason